

Isabella Morgaine Møane
Skullerudbakken 8c
1189 Oslo
isbellamorgaine@gmail.com
980 23 235

Innspill til ny stortingsmelding om dyrevelferd

Hest

Hestehold:

Forskrift om velferd hos hest er per i dag utformet slik at den tar mest hensyn til menneskers behov for hva som er praktisk. Paragraf 4 i forskriften sier riktignok at ved alt hold og bruk av hest skal det tas hensyn til hestens adferdsmessige, sosiale og fysiologiske behov, og at hesten skal beskyttes mot fare og unødig stress, smerte og lidelse, samt at det skal legges til rette for at hest kan holdes i grupper der beite inngår.

Men særlig når det gjelder sportshester, er realiteten ofte ganske annerledes enn innholdet i paragrafen tilsier.

Vi besitter i dag mye kunnskap om hva et godt hestehold krever med tanke på ernæring, bevegelse og sosial kontakt. Likevel er det langt fra en selvfølge at behovene ivaretas. Det spørs også om vi har plass og muligheten til å gi alle hester det som trengs for å kunne utøve naturlig atferd. Legger vi vekt på hestens naturlige behov, helse og trivsel, vil jeg foreslå følgende endringer i forskriften:

- Det må bli forbudt med oppstalling på spilt.
- Oppstalling på boks må begrenses og fases ut. Utegang skal være den foretrukne driftsformen. Helst minst 1 hektar/hest (egnet terreng, tilpasset hestens behov).
- Krav om antall timer fri bevegelse, utetid og mosjon per dag må økes betraktelig. To timer er altfor lite og i strid med hestens behov.
- Forbud mot dagens størrelse på luftegårder (10m x 30m) fordi disse ikke tillater løping eller utøvelse av naturlig atferd.
- Krav om sosial kontakt. Hester er flokkdyr og kontakt med andre hester er viktig for dyrenes mentale helse.
- Bedre tilsyn og kontroll av alt hestehold.
- Krav om kompetanse og kunnskap, som også må følges opp. Per i dag er det ingen krav om kompetanse når man kjøper/skaffer seg dyr.

Utstyr og treningsmetoder:

I hestesporten er bruken av utstyr utbredt, og særlig hos sportshester brukes det utstyr og tvangsmidler som kan påføre hesten ubehag, smerte og skader. Ulike typer bitt er påbudt i konkurranser, dvs. at man ikke har valgmuligheter, selv om man ønsker å bruke et annet bitt eller vil konkurrere uten.

Forskning viser at det er høy forekomst av bittrelaterte skader hos trav- og konkurransehester, som f.eks. trykkskader. Sterk tøyekontakt er f.eks. vanlig å se i dagens dressur, men også i de andre sportsgrenene skaper tøyekontakt og bruk problemer.

Hestens munnhule er følsom og kan lett skades. Studier er tydelige på at ulike typer bitt påvirker hestevelferd, helse og atferd negativt og utgjør et betydelig velferdsproblem som har blitt enten undervurdert eller ignorert. Hester uten bitt viser mindre negativ og uønsket atferd (f.eks. åpning av munnen, tygging, urolig hode og hale) og tegn til ubehag enn hester med bitt.

Videre har man funnet ut at hester uten bitt presterer like bra eller bedre, samt at det skaper mindre ubehag, irritasjon og smerte. Da burde valget være enkelt om vi ønsker bedre dyrevelferd og hestens beste. Kunnskap fører med seg et ansvar, og det er på tide å fase ut bruken av bittet som et tvangs- og kontrollmiddel.

Velferdsproblemene som utstyr, trening, konkurranser, ridning og kjøring medfører krever en evaluering av om bruk av hest til slike formål er i tråd med dagens forståelse av dyrevelferd eller om det må anses som utdatert. Kunnskap og forskning innen f.eks. etologi er ikke til nytte om det ikke påvirker vår egen atferd. Forslag til endringer i forskriften:

- Minstekrav: valgfrihet eller forbud mot bruk av tvangsmidler som bitt, kandar, sjekkbitt, pisk og sporer mm. i trening og konkurranser.
- Treningsmetoder som innebærer tvang, straff, vold og sterk kontroll må forbys og forbudet må følges opp.

Andre bruksrelaterte skader:

Seneskader, gaffelbåndskader, hovbensbrudd, skader i kodeleddet, skjelett- og muskelplager, leddbetennelser, luftveislidelser og hjerteproblemer, magesår mm. Forslag til endringer i forskriften:

- Avvikle konkurranser som medfører lidelse, skader og død for hester, som løp i høy hastighet, sprangridning, dressurkonkurranser og konkurranser i andre grener innen hestesport.
- Forbud mot trening av unghester.
- Avvikle avl til sportslige formål.
- Forbud mot spill på hest.

Avliving:

- Forbud mot avliving av friske hester, og dyr med mindre skader som kan leve et liv utenfor sporten. Det trengs en konkret plan for hvem som må ta ansvar og følge opp hester etter endt løpskarriere.

Avliving og død i banen. Eksempel travsport:

Det er vanskelig å oppdrive en konkret oversikt/statistikk over avlivede hester. Sporten har per i dag kun oversikt over hester som dør i banen eller som blir avlivet kort tid etter et løp.

Her er et lite utvalg av løpshester som måtte dø for sporten. Dette for å vise at det dreier seg om individer og levende vesener.

Coktail Gun M.E.: skadet i løp, avrevet sene, 8 år

Falcon Eye: kollapset i trening, sprukket blodåre, 6 år

Jega Bonzon: eieren fikk ikke solgt hesten til ønsket pris, 4 år

Eidshaugdjerven: flere helseutfordringer, bl.a. operasjon i begge fremknærne, 11 år

Goodman B.R.: halthet, forkalkninger, 9 år

Vallarajah: seneskade, 5 år

Down and Dirty: kronisk betennelse i fremkodene, 9 år

Janne Frecel: seneskade, forsøkt solgt/gitt bort uten hell, 6 år

Bijou: brudd mellom koden og hoven i varmingen før løpet, 6 år

Ribstile R.: avlivet, 4 år

Supremacy R.: avlivet, 3 år

Margit: akutt hjertestans i banen, 3 år

Cassius Trabir: døde i banen, akutt sirkulasjonssvikt/karruptur, 5 år

I.D. Ecailler: skadet i løp, 5 år

Juliana Rags: falt død om, muligens sprukket arterie, 9 år

Red Shankly R.S.: bruddskade, 8 år

One More Time: kraftige magesmerter etter løp, 5 år

Maxmaharajah: brakk benet i et løp, knusingsskader i koden, 5 år

Nordic Air: tarmslyng, 2 år

Mjølner Spik: uønsket atferd, 10 år

High Hopes: gaffelbåndskade, 6 år

Nistugas Lynstegg: død i banen, 5 år

Thai Bakery: død i banen, sirkulasjonssvikt, 6 år

Etikk:

Bruk av dyr i sport og underholdning:

Det er ulike grunner til at hester avlives. Men når avliving blir presentert som en "tjeneste" når valget står mellom å avlive eller å bli kasteball, altså to negative utfall for hesten, er det problematisk.

I hvilken annen sport bruker man makt og tvangsmidler og avliver atletene? Sporten er ikke trygg for dyrene fordi risikoen for skader og død er altfor høy.

Selv om noen skader og sykdommer kan behandles bedre i dag, vil det alltid være skader som koster hestene livet fordi de ikke lenger fungerer i sporten, og ikke alle er egnet til fritidsbruk/hobbyhest. Bare på finn.no har det ligget rundt 1000 hester til salgs hver måned de siste månedene, så det er berettiget å spørre om det dreier seg om overproduksjon.

Den mye omtalte egenverdien må stadig vike for nytteverdien når vi anser dette for nødvendig eller bare ønsker å gjøre det. Det er altså ikke en ekte egenverdi når den ikke er beskyttet eller absolutt.

Både i hestesporten og ellers når det gjelder bruk av dyr er vi veldig opptatt av *hvordan* vi bruker dem istedenfor *hvorfor*. Hvorfor skal dyr være toppidrettsutøvere og ufrivillige atleter? Er ikke dette noe *et menneske* kan velge selv? Noen hester klarer seg bedre og presterer, men det er et faktum at mange faller fra på grunn av skader eller fordi de ikke tåler det som kreves av dem. Spørsmålet er hvor mange flere døde hester vi vil akseptere, og om den lidelsen som skapes er å anse som nødvendig?

Jeg anerkjenner at sporten har forbedret visse aspekter innen velferd og har økt fokus på det. Men om vi ser på hvordan sporten er bygd opp, så blir det tydelig at forbedringene vil forbli begrenset. Mer regulering forhindrer ikke at hester lider og dør.

Dyrs status:

Det er vanlig praksis at dyrenes behov er annenrangs i en utnyttings situasjon, så dyrs status forblir lav. Tillater vi bruk av dyr i underholdning, forsterkes dette. Også beskyttelse og rettigheter er meningsløse mål så lenge dyr har status som eiendom og ting.

Ved å avvikle all sport, underholdning og spill der dyr brukes, heves dyrs status. Regulering er ikke tilstrekkelig, for da fortsetter vi å bruke dem som midler til å nå våre mål. Det å avle og avlive dyr fordi vi ønsker at de skal konkurrere for oss og fordi vi vil spille og underholdes er ikke forsvarlig, selv om vi gjør det hele litt "snillere", og det ligger heller ingen nødvendighet til grunn.

Ikke uten grunn er sporten opptatt av omdømme. Folk reagerer, ikke bare dyrevernerne, når man først blir kjent med at hester avlives, skader seg og lider; at de piskes og drives, eller når blod synes i munnen. Også innad i hestemiljøet er det ulike meninger, inkludert kritikere. Vi trenger mer debatt rundt hestesport generelt, og myndighetene må bli mer aktive og tydelige når det gjelder å håndheve lover og forskrifter.

Selv om loven klassifiserer dyr som eiendom og ting, så er i hvert fall ikke familiedyr og hester ting for de fleste av oss.

Etiske vurderinger, samfunnets utvikling og kunnskap bør påvirke i større grad hvordan vi behandler dyr. Enhver utnytting for profitt, prestisje, fornøyelse og underholdning blir mindre og mindre forenlig med vår oppfatning av god etikk. Pelsdyroppdrett som næring ble avviklet av dyrevernhensyn. I mange år viste befolkningen at de var kritiske, og mange mente at pels var et unødig produkt. Dyr i sirkus er også langt mindre akseptert i dag. Norge kan bli et foregangsland ved å avvikle enda en kritikkverdig form for utnytting av dyr.

Avslutningsvis et aktuelt eksempel innen ridesport: Dansk TV2 laget skjulte opptak hos Helgstrand Dressage i Danmark. Ifølge TV-kanalen viser opptakene bruk av rollkur, hester med blod i munnen, merker etter piskeslag og sår fra sporer (det er de samme tingene som jeg gjentatte ganger var vitne til som aktiv rytter for over 30 år siden). Saken har vært oppe i retten i Ålborg. Retten la ikke ned forbud om fremtidig publisering av opptakene på TV. Begrunnelsen var at retten anser etikk og dyrevelferd som saker av vesentlig samfunnsinteresse.

Uttalelse fra Det Dyreetiske Råd i Danmark om bruk av hest til sport:

Det Dyreetiske Råd har noteret sig, at Dansk Ride Forbund har udarbejdet en række regler og retningslinjer for brug af heste til sport. Rådet peger dog på en række uklarheder og finder, at der er behov for at gøre op med synet på hesten som en atlet og i stedet anerkende, at hestes deltagelse i konkurrencer alene handler om menneskers interesser og ambitioner.»

«Det Dyreetiske Råd anbefaler, at hesten holdes i overensstemmelse med dens natur, fx i forhold til artsfællekontakt og muligheder for motion med fri bevægelse, og at hestens sociale behov prioriteres over menneskers behov for, at hesten kan yde en bestemt præstation.»

Kilder:

<https://www.msduvetmanual.com/digestive-system/gastrointestinal-ulcers-in-large-animals/gastric-ulcers-in-horses>

<https://tgn.no/artikkel/forskning-tyder-pa-at-magesar-opptar-hos-mellom-50-til-90-prosent-av-undersokte-hester/>

Quick, J.S.; Warren-Smith, A.K. **Preliminary investigation of horses' (Equus caballus) responses to different bridles during foundation training.** J. Vet. Behav. 2009, 4, 169–176

<https://researchoutput.csu.edu.au/ws/portalfiles/portal/8690429/PrepubPID7835.pdf>

Björnsdóttir et al., **Bit-related lesions in Icelandic competition horses,** Acta Veterinaria Scandinavica 2014, 56:40

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4236600/>

Tuomola K., Mäki-Kihniä, N., Kujala-Wirth, M., Mykkänen, A. and Valros, A., **Oral Lesions in the Bit Area in Finnish Trotters After a Race: Lesion Evaluation, Scoring, and Occurrence,** Front. Vet. Sci. 6:206

<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fvets.2019.00206/full>

Mellor, D. J., **Mouth Pain in Horses: Physiological Foundations, Behavioural Indices, Welfare Implications, and a Suggested Solution,** Animals 2020, 10, 572

<https://www.mdpi.com/2076-2615/10/4/572>

Karen L. Luke, Tina McAdie, Amanda K. Warren-Smith, Bradley P. Smith, **Bit use and its relevance for rider safety, rider satisfaction and horse welfare in equestrian sport,** Applied Animal Behaviour Science, Volume 259, 2023

https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0168159123000278?fbclid=IwAR2a_Z_s9YIWXyKk9PbGlgjkVaA9b7c_mwtt4P0_KsjSgvB5OqTdtcqRY8&fs=e&s=cl

<https://www.travsport.no/PageFiles/197988/Utstyrliste%20pr.%201.1.2017.pdf>

<https://www.rytter.no/sport/reglement>

<https://www.bjerkedyrehospital.no/category/plager-hos-hest/>

<https://www.bjerkedyrehospital.no/prestasjonssvikt-hos-hest-et-sammensatt-problem-2/>

McGreevy, Paul, *Equine Behavior: A Guide for Veterinarians and Equine Scientists* (Elsevier, 2012)

Katt

- Krav til ID-merking av katter.
- Forby uetisk avl som prioriterer utseendet framfor helse, begrense ukontrollert avl og avl generelt, blant annet gjennom kastrering/sterilisering.
- Forbud om avliving av friske katter og hjemløse katter som er friske nok til at de kan leve et godt liv.
- Større fokus på og støtte til TNR (trap-neuter-release)-programmer.
- Krav om kunnskap og kompetanse; kanskje innføre et slags sertifikat for alt dyrehold.

Kattens status i samfunnet er lav. Dette gjenspeiles blant annet i antallet hjemløse katter, som er et vedvarende problem. Det må gjøres mer for å forebygge hjemløshet. På finn.no har det de siste månedene vært mellom 2500 og 3000 katter hver måned som legges ut for salg eller gis bort. Selv om privat dyrehold ikke har vært særlig regulert frem til nå, viser det seg at det er et behov for å gjøre mer slik at både kompetanse, dyrs status og velvære styrkes.

Salg av dyr i dyrebutikk

- Forby salg av samtlige dyrearter i dyrebutikk og online.
- Forby import og omsetning av eksotiske dyr.

At dyr utstilles og kan kjøpes og selges i butikker og online, bidrar til å opprettholde dyrs status som ting og eiendom. I samfunnet er vi godt vant med å kjøpe dyreprodukter i butikkene, samtidig som mange anser familiedyr for å være venner og familiemedlemmer heller enn ting. Mitt forslag er derfor at vi handler i tråd med vår overbevisning og slutter å kjøpe og selge familiedyr.